การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

THE APPLICATION OF THE PRINCIPLE OF DHARMA IN THE DECENTRALIZATION OF THE AUTHORITY OF THE AYUTTHAYA PROVINCIAL SANGHA

พระมหาสิทธิโรจน์ จิรโรจโน (คำไพ)[1] และ พระมหาชินกร สุจิตฺโต (ทองดี)[2]

PhramahaSittiroj Cirarocano (Khampai)[1] and PhramahaChinnakorn Sucitto (Thongdee)[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1-2]Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: SittirojKhampai@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 พฤษภาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 21 มิถุนายน 2569; วันตอบรับบทความ : 23 มิถุนายน 2569

Received 25 May 2026; Revised 21 June 2026; Accepted 23 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย พระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส ประธานที่พักสงฆ์ พระภิกษุทั่วไป เจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ข้าราชการหรือพนักงานหน่วยงานราชการ ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม

Citation:

*พระมหาสิทธิโรจน์ จิรโรจโน (คำไพ) และ พระมหาชินกร สุจิตฺโต (ทองดี). (2569). การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(4), 1673-1696.

PhramahaSittiroj Cirarocano (Khampai) and PhramahaChinnakorn Sucitto (Thongdee). (2026). The Application Of The Principle Of Dharma In The Decentralization Of The Authority Of The Ayutthaya Provincial Sangha. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(4), 1673-1696.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ไวยาวัจกร และอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและการพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การบริหารจัดการตั้งอยู่บนการบูรณาการหลักพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ และระเบียบมหาเถรสมาคม โดยมุ่งเน้นการลดข้อจำกัดของการรวมศูนย์อำนาจ มีการกระจายอำนาจและเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการระดับท้องถิ่น (อำเภอ ตำบล และวัด) ตลอดจนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อเพิ่มความคล่องตัวและตอบสนองต่อบริบทพื้นที่ ในขณะที่งานเชิงนโยบายและงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายยังคงสงวนไว้ที่ระดับจังหวัด การดำเนินงานดังกล่าวพิจารณาจากความพร้อมของบุคลากร ศักยภาพพื้นที่ และจังหวะเวลาที่เหมาะสม ควบคู่ไปกับการประเมินผลอย่างเป็นระบบ

2) การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจ แม้โครงสร้างการปกครองปัจจุบันจะเน้นการบริหารเชิงลำดับชั้นเพื่อความเป็นเอกภาพ แต่การกระจายอำนาจสู่ระดับพื้นที่ได้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม ความสำเร็จของการถ่ายโอนอำนาจขึ้นอยู่กับความพร้อมและศักยภาพของบุคลากรผู้รับมอบอำนาจ นอกจากนี้ การเปิดโอกาสให้ฆราวาสและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในภารกิจบางประการ จำเป็นต้องอาศัยหลักสัปปุริสธรรมเป็นกรอบในการกำกับดูแลอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันปัญหาความไม่โปร่งใสและสร้างความมั่นใจในการบริหารกิจการพระศาสนา

3) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ ในการกระจายอำนาจ การกระจายอำนาจบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพตามหลักสัปปุริสธรรม ทำได้โดยการแยกงานนโยบายไว้ที่ส่วนกลางและส่งมอบงานปฏิบัติการสู่พื้นที่เพื่อความคุ้มค่า (รู้จักเหตุผล) ผู้บริหารต้องตระหนักในหน้าที่ตนและเลือกผู้รับมอบอำนาจที่มีความรู้ความสามารถและซื่อสัตย์ (รู้จักตนและบุคคล) มีการกำหนดภาระงานให้สมดุลกับศักยภาพ (รู้จักประมาณ) ตลอดจนประเมินจังหวะเวลาและความพร้อมของระบบก่อนถ่ายโอนอำนาจ (รู้จักกาล) และต้องเข้าใจบริบทชุมชนพร้อมเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วม เพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความยั่งยืนในการบริหารงาน (รู้จักชุมชน)

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้หลักธรรม, หลักสัปปุริสธรรม, การกระจายอำนาจ

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study the status of decentralization within the Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Sangha Administration; 2) to analyze the application of the Sappurisa-dhamma (Virtues of a Righteous Person) principles to the decentralization of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Sangha Administration; and 3) to propose guidelines for applying the Sappurisa-dhamma principles to the decentralization of the Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Sangha Administration. This study employed a qualitative research methodology. The 20 key informants consisted of Sangha administrators at the levels of Provincial Ecclesiastical Governor, District Ecclesiastical Governor, Sub-district Ecclesiastical Governor, and Abbot, as well as Chairpersons of Monastic Residences, general monks, officials from the Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Office of Buddhism, government officials or state employees, Phra Pariyatti Dhamma school teachers, lay stewards, and university lecturers or staff. The research instrument used was structured interviews. Data were analyzed using content analysis and descriptive narration.

The research results were as follows:

1) Regarding the status of decentralization within the Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Sangha Administration, the management is integrated based on the Dhamma-Vinaya (Doctrine and Discipline), the Sangha Act, and the regulations of the Sangha Supreme Council. The focus is on reducing the limitations of centralized power by decentralizing and providing opportunities for local Sangha administrators (at the district, sub-district, and temple levels) as well as the community to participate in decision-making and immediate problem-solving. This approach enhances operational flexibility and responsiveness to local contexts. Meanwhile, policy-level tasks and legal matters remain reserved at the provincial level. This implementation considers personnel readiness, local potential, and appropriate timing, conducted alongside systematic evaluation.

2) Concerning the analysis of the application of the Sappurisa-dhamma principles to decentralization, although the current administrative structure emphasizes a hierarchical system to maintain unity, local decentralization has tangibly enhanced operational efficiency. The success of authority delegation relies on the readiness and capability of the empowered personnel. Furthermore, allowing the laity and the private sector to participate in certain missions strictly requires the Sappurisa-dhamma principles as a regulatory framework to prevent transparency issues and build confidence in the administration of Buddhist affairs.

3) In terms of the guidelines for applying the 7 principles of Sappurisa-dhamma to decentralization, effective administration of Sangha affairs can be achieved by separating policy work at the central level and transferring operational tasks to the local level for cost-effectiveness (Dhammaññutā and Atthaññutā : knowing the cause and effect). Administrators must be conscious of their duties and select delegates who possess knowledge, capability, and integrity (Attaññutā and Puggalaññutā: knowing oneself and knowing individuals). Workloads must be balanced with capabilities (Mattaññutā: knowing moderation), and the timing and system readiness must be evaluated before transferring authority (Kālaññutā: knowing the proper time). Lastly, understanding the community context and offering opportunities for network partners to participate is essential to reduce conflicts and establish sustainability in administration (Parisaññutā: knowing the community).

Keywords: Application of Dhamma Principles, Sappurisa-dhamma, Decentrali zation

บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์ไทยนับเป็นกลไกเชิงสถาบันที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการธำรงรักษา ส่งเสริม และพัฒนาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงควบคู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน (พระมหาภาภิญโญ ภิญโญฤทธิ์ และคณะ, 2565) เนื่องจากคณะสงฆ์เป็นสถาบัน

หลักที่ทำหน้าที่สืบทอด พระธรรมวินัย ถ่ายทอดคำสอนทางพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของประชาชนในสังคมไทยมาแต่โบราณ (เอกพจน์ คงกระเรียน, 2561) ทั้งนี้ บทบาทของคณะสงฆ์มิได้จำกัดอยู่เพียงการประกอบศาสนพิธีหรือการเผยแผ่พระธรรมคำสอนเท่านั้น หากยังครอบคลุมถึงการอบรมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การหล่อหลอมค่านิยมทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในมิติต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง (พระอานนท์ อาภานนฺโท, 2565) ภายใต้บริบทของสังคมไทยร่วมสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (ปิยนันท์ จินา, 2567) ระบบการปกครองคณะสงฆ์จึงมีความจำเป็นต้องได้รับการจัดวางอย่างเหมาะสม มีความยืดหยุ่น และมีประสิทธิภาพ (พระมหาวรชัย กลึงโพธิ์, 2539) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในมิติการปกครองจึงต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายด้าน ได้แก่ โครงสร้างของ คณะสงฆ์ อำนาจหน้าที่ ระเบียบคำสั่ง การคัดเลือกแต่งตั้งผู้ปกครองสงฆ์ การบริหารจัดการ และการติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่ (พระมหาภาภิญโญ ภิญโญฤทธิ์ และคณะ, 2565) เพื่อให้สามารถสนับสนุนการดำเนินภารกิจของคณะสงฆ์ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคม และเอื้อต่อการธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงและความยั่งยืนของพระพุทธศาสนาในสังคมไทยต่อไป

ระบบการปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2561) ซึ่งกำหนดให้มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรสูงสุดในการบริหารจัดการคณะสงฆ์ โดยมีพระสงฆ์เพียง 20 รูป (พระราชบัญญัติสงฆ์ (ฉบับที่ 4), 2561) ที่มีอำนาจในการตัดสินใจแทนพระภิกษุสามเณรทั่วประเทศราว 300,000 รูป ซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และคำสั่งต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2558) โครงสร้างการบริหารแบบรวมศูนย์อำนาจดังกล่าวส่งผลให้เกิดการขาดประสิทธิภาพในการปกครองคณะสงฆ์ เนื่องจากไม่มีหน่วยงานในระดับนโยบายหรือระดับปฏิบัติการที่คอยขับเคลื่อนงานของคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2558) การปกครองสงฆ์ที่รวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่ผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูง ซึ่งมีอำนาจและอิทธิพลต่อการปกครองสงฆ์จำนวนมาก ซึ่งด้อยในประสิทธิภาพการทำงานเพราะชราภาพและยังด้อยความรู้ความสามารถในการปกครองสงฆ์ สืบเนื่องจากระบบกลไกคณะสงฆ์ไม่มีการพัฒนาประสิทธิภาพผู้ปกครองคณะสงฆ์ (พระสมุห์ ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา, 2563) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีวัดและพระภิกษุ

จำนวนมากกระจายอยู่ในพื้นที่กว้างขวาง แต่ก็เผชิญกับปัญหาการบริหารจัดการที่คล้ายคลึงกับคณะสงฆ์ในส่วนอื่น ๆ ของประเทศ (พระมหาชัยสิทธิ์ ชยสิทฺโธ, 2563)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจในการปกครองคณะสงฆ์ไม่ได้ส่งผลเฉพาะต่อประสิทธิภาพการบริหารเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดปัญหาในด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ระดับล่างในกระบวนการตัดสินใจของคณะสงฆ์ด้วย พระภิกษุในระดับวัดและอำเภอมักไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนต่อองค์กรระดับบน ส่งผลให้การบริหารงานไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในแต่ละท้องถิ่น อีกทั้งระบบการแต่งตั้งโยกย้ายผู้ปกครองสงฆ์ยังอาจได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์ส่วนตัวมากกว่าความสามารถหรือผลงาน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมภายในคณะสงฆ์ (พระครูสุธีจริยวัฒน์, 2562) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการกระจายอำนาจการปกครองคณะสงฆ์ให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ในระดับพื้นที่มีบทบาทและส่วนร่วมในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์อย่างแท้จริง ปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ การรวมศูนย์อำนาจมากเกินไปทำให้การดำเนินการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่สำคัญเร่งด่วนเกิดความล่าช้าไม่ทันต่อสถานการณ์ (วิโรจน์ อรุณเจิดจำนงค์, 2556) นอกจากนี้ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองมีลักษณะความเหลื่อมล้ำกันอย่างมาก โดยพระสงฆ์ธรรมดาไม่สามารถเข้าไปมีส่วนในการปกครองได้ (วิโรจน์ อรุณเจิดจำนงค์, 2556) การขาดระบบการกระจายอำนาจที่มีประสิทธิภาพยังส่งผลให้เกิดปัญหาในหลายมิติทั้งด้านการปกครองการศาสนศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสาธารณูปการ (พระสมุห์ ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา,2563)

การกระจายอำนาจในคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากการรวมศูนย์อำนาจมากเกินไปทำให้การบริหารจัดการกิจการสงฆ์ขาดความคล่องตัว ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม (วิโรจน์ อรุณเจิดจำนงค์, 2556) เพราะฉนั้นจึงควรมีการนำหลักธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการกระจายอำนาจจึงได้นำหลักสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งประกอบด้วย 1. ธัมมัญญุตา (รู้จักเหตุ) 2. อัตถัญญุตา (รู้จักผล) 3. อัตตัญญุตา (รู้จักตน) 4. มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ) 5. กาลัญญุตา (รู้จักกาล) 6. ปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) และ7. ปุคคลปโรปรัญญุตา (รู้จักบุคคล) มาประยุกต์ใช้จะช่วยสร้างระบบการบริหารที่มีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน (ชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ, 2562) ประการแรก การวิจัยนี้จะช่วยแก้ไขปัญหาโครงสร้างการปกครองที่ล้าสมัยและไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน โดยการกระจายอำนาจจะช่วยให้ผู้บริหารท้องถิ่น

สามารถตัดสินใจและดำเนินงานได้อย่างรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2558) การนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้จะช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้นำคณะสงฆ์ให้มีคุณธรรมและความสามารถในการบริหารจัดการที่ดี (ทวีศักดิ์ สุขกมล, 2560) ประการที่สอง การวิจัยนี้จะช่วยฟื้นฟูความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อคณะสงฆ์ เนื่องจากระบบการบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพจะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคม การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่มีประสิทธิผลจะส่งผลต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและสถาบันสงฆ์ในระยะยาว (พระสมุห์ ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา, 2563) ประการที่สาม เป็นการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารจัดการสมัยใหม่ ซึ่งจะทำให้การบริหารกิจการสงฆ์มีทั้งประสิทธิภาพและคุณธรรมควบคู่กันไป (ชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ, 2562) การนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้จะช่วยสร้างระบบธรรมาภิบาลในการบริหารคณะสงฆ์ ที่สอดคล้องกับหลักการพระพุทธศาสนา (พระมหาชัยสิทธิ์ ชยสิทฺโธ, 2563) ประการสุดท้าย การวิจัยนี้จะเป็นต้นแบบในการพัฒนาระบบการบริหารกิจการสงฆ์ในจังหวัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พระราชวชิรธรรมคณี (บังคม รกฺขิตธมฺโม/สุธรรม), 2567) นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารจัดการองค์กรศาสนา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพระพุทธศาสนาไทยในอนาคต (พระสมุห์ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมุ่งหวังให้การวิจัยสามารถนำไปสู่การได้มาซึ่งแนวทางและรูปแบบการกระจายอำนาจที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์และบริบททางสังคมในปัจจุบัน ทั้งนี้ หลักสัปปุริสธรรมซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการเสริมสร้างกระบวนการบริหารจัดการและการตัดสินใจของคณะสงฆ์ให้มีความรอบคอบเป็นธรรม และมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของคณะสงฆ์ในการกระจายอำนาจให้เกิดประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์และการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์ในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

กลุ่มพระสงฆ์

1. เจ้าคณะจังหวัด 1 รูป
2. เจ้าคณะอำเภอ 2 รูป
3. เจ้าคณะตำบล 2 รูป
4. เจ้าอาวาส 2 รูป
5. สำนักสงฆ์ / ที่พักสงฆ์ 2 รูป
6. พระภิกษุทั่วไป 2 รูป

กลุ่มฆราวาส / บุคลากรภายนอก

1. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 1 คน
2. ข้าราชการหรือพนักงานหน่วยงานราชการ 2 คน
3. ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม 2 คน
4. ไวยาวัจกร 2 คน
5. อาจารย์หรือเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย 2 คน

สรุปทั้งหมด พระสงฆ์ 11 รูป ฆราวาส 9 คน รวมทั้งหมด 20 รูป/คน

การดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบ และประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงกำหนดรายละเอียดการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำโครงร่างงานวิจัยเริ่มจากการกำหนดชื่อเรื่อง ศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา กำหนดคำถาม วัตถุประสงค์ สมมติฐาน ขอบเขต ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และนิยามศัพท์เฉพาะ รวมถึงศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาจัดทำโครงร่างและเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และความเห็นชอบ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนเสนอขออนุมัติต่อบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ รวมถึงหาค่า CVI ก่อนปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างเป็นธรรมชาติและเป็นกันเอง พร้อมบันทึกข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์โดยตรง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์และความสำคัญของงานวิจัยแก่ผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือในการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัยเชิงคุณภาพใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำข้อค้นพบมาเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่งและหลายมุมมอง เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยนำเสนอผลในลักษณะเชิงพรรณนาตามข้อเท็จจริงและปรากฏการณ์ที่ศึกษา เมื่อจัดทำรายงานเสร็จแล้ว จึงเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ แก้ไข และจัดทำฉบับสมบูรณ์ส่งบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขออนุมัติตามหลักสูตรต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดและจัดทำเครื่องมือวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ลักษณะคำถามปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ การศึกษาสภาพการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์ การ

วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม และแนวทางการประยุกต์ใช้ในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อนำมากำหนดโครงสร้างของเครื่องมือและจัดทำแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดและนิยามศัพท์ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอนตามประเด็นการศึกษา

เมื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์แล้วเสร็จ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/ท่าน พิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสม และความครอบคลุมของเนื้อหา พร้อมประเมินค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การยอมรับไว้ที่ค่า I-CVI และ S-CVI ไม่ต่ำกว่า 0.80 ผลการประเมินพบว่าแบบสัมภาษณ์มีค่าความสอดคล้องรายข้อ (I-CVI) เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และมีค่าความสอดคล้องทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ 1.00 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลักต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยข้อมูลปฐมภูมิเป็นการเก็บข้อมูลโดยตรงจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงเดือนมกราคม 2569 ถึงเดือนเมษายน 2569 ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมประเด็นด้านสภาพการดำเนินงาน การประยุกต์ใช้ และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์

ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัย รายงานการวิจัย กฎหมาย ระเบียบ และฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ทั้งนี้ ก่อนดำเนินการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนัดหมายวัน เวลา และสถานที่สำหรับการสัมภาษณ์ล่วงหน้า

ในระหว่างการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ยืนยันกำหนดการสัมภาษณ์อีกครั้งเพื่อความชัดเจนและสะดวกของทั้งสองฝ่าย จากนั้นลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง พร้อมจดบันทึก บันทึกเสียง และบันทึกภาพประกอบการสัมภาษณ์ รวมจำนวน 20 คน เมื่อเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคัดกรองเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา จัดหมวดหมู่และเชื่อมโยงข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อนำไปสู่การอภิปรายผล สรุปผล และนำเสนอในลักษณะการพรรณนาตามข้อค้นพบต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้มีการนำข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจดบันทึกทั้งหมด 20 คน จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดของแต่ละกลุ่มมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการวิเคราะห์จัดประเภทของข้อมูล และได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.1 การกระจายอำนาจบริหารกิจการคณะสงฆ์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพระธรรมวินัย กฎหมายสงฆ์ และหลักธัมมัญญุตา โดยก่อนตัดสินใจจะมีการศึกษาบริบทพื้นที่และเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการและชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อให้การบริหารงานมีความรอบคอบ โปร่งใส ตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งจะส่งผลให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง

1.2 การกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามหลักอัตถัญญุตา มุ่งลดการรวมศูนย์เพื่อเพิ่มความคล่องตัว โดยเปิดให้พระสังฆาธิการระดับท้องถิ่นและชุมชนร่วมตัดสินใจภายใต้กรอบกฎหมายสงฆ์และพระธรรมวินัย ซึ่งนอกจากจะช่วยให้งานพระศาสนาตอบสนองชุมชนได้ตรงจุดและพัฒนาผู้นำสงฆ์รุ่นใหม่แล้ว ยังวัดผลสำเร็จได้จากความเร็วในการแก้ปัญหา นวัตกรรมการบริหาร และความศรัทธาของประชาชน โดยเป้าหมาย

สูงสุดคือการสร้างระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการรักษาเอกภาพและความมั่นคงของคณะสงฆ์อย่างยั่งยืน

1.3 คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยามุ่งประเมินและพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ โดยวัดผลจากความสามารถในกิจการสงฆ์ 6 ด้าน ความรู้พระธรรมวินัย และภาวะผู้นำ เพื่อมอบหมายงานได้ตรงตามศักยภาพและลดความซ้ำซ้อน ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการบริหารสมัยใหม่ การใช้เทคโนโลยี และการร่วมมือกับภาคีเครือข่าย เพื่อให้พระสังฆาธิการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีวิสัยทัศน์ โปร่งใส และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อพระพุทธศาสนาในบริบทสังคมปัจจุบัน

1.4 คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจัดสรรอำนาจหน้าที่ชัดเจนตามระดับการปกครอง โดยระดับจังหวัดจะดูแลเชิงนโยบายและมาตรฐานภาพรวม ระดับอำเภอช่วยประสานงาน ส่วนระดับตำบลและวัดจะบริหารงานด้านการศึกษา เผยแผ่ และสาธารณสงเคราะห์ตามบริบทพื้นที่ ทั้งนี้ งานด้านกฎหมาย นโยบายสำคัญ และการแต่งตั้งบุคคลจะยังคงรวมศูนย์อยู่ที่ระดับจังหวัดเพื่อความถูกต้อง ส่วนงานประจำและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจะกระจายอำนาจให้ผู้ปฏิบัติในพื้นที่ตัดสินใจเพื่อความคล่องตัว โดยมีระบบรายงานและติดตามผลเพื่อรักษาดุลยภาพในการตรวจสอบ

1.5 การกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่บนพื้นฐานพระธรรมวินัย กฎหมายสงฆ์ และหลักธัมมัญญุตา โดยก่อนดำเนินงานจะมีการศึกษาบริบทพื้นที่และเปิดให้พระสังฆาธิการและชุมชนร่วมประเมินความพร้อม เพื่อให้บริหารงานได้อย่างโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้ การกำหนดช่วงเวลาจะพิจารณาจากศักยภาพบุคลากรและงบประมาณเพื่อให้งานหลักไม่หยุดชะงัก โดยใช้รูปแบบที่ยืดหยุ่น คือในสภาวะปกติจะให้อิสระแก่พื้นที่เพื่อความคล่องตัวและลดขั้นตอนซ้ำซ้อน แต่หากเกิดสถานการณ์พิเศษหรือนโยบายสำคัญ จะดึงอำนาจกลับสู่ส่วนกลางเพื่อรักษาเอกภาพ มาตรฐาน และดุลยภาพในการปกครองคณะสงฆ์

1.6 การกระจายอำนาจบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่ระดับท้องถิ่นตั้งอยู่บนพื้นฐานพระธรรมวินัย กฎหมายสงฆ์ และหลักธัมมัญญุตา โดยต้องเริ่มจากการศึกษาบริบทชุมชนและเปิดให้ทุกภาคส่วน (พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ภาครัฐ และประชาชน) มีส่วนร่วมสะท้อนปัญหาและความต้องการ เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการตัดสินใจและขับเคลื่อนงานด้านพระศาสนาได้ตรงจุดโดยไม่ต้องรอส่วนกลาง ทั้งนี้ การดำเนินงานในพื้นที่ยังคงต้องอยู่ภายใต้กรอบระเบียบ

ที่ชัดเจนและมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาเอกภาพทางบริหารและสร้างประโยชน์สุขที่ยั่งยืนแก่ชุมชน

1.7 การกระจายอำนาจบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้หลักธัมมัญญุตา และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นฐาน เพื่อลดการรวมศูนย์และเพิ่มความคล่องตัวในการทำงานพระศาสนาให้ตรงจุด โดยยึดความสำเร็จจากความเร็วในการแก้ปัญหาและความศรัทธาของประชาชน ภายใต้ดุลยภาพของเอกภาพและความมั่นคงองค์กร ทั้งนี้ จะมีการคัดเลือกบุคคลากรอย่างเป็นระบบจากความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม ก่อนจะนำมาพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมและการนิเทศติดตาม เพื่อรองรับภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาต่อไป

2. วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.1 โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ในปัจจุบันที่เน้นการรวมศูนย์อำนาจตามลำดับชั้นส่งผลให้ขาดความคล่องตัวและไม่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงแนวคิดกระจายอำนาจบริหารตามหลักธัมมัญญุตาและอัตถัญญุตา โดยเปิดให้พระสังฆาธิการระดับท้องถิ่นและชุมชนร่วมสะท้อนปัญหาเพื่อความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งการขับเคลื่อนนี้มุ่งเพิ่มความรวดเร็วในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้นำสงฆ์รุ่นใหม่ควบคู่ไปกับการประเมินและพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการบริหารสมัยใหม่และการใช้เทคโนโลยี เพื่อให้การกิจการพระศาสนาตอบสนองต่อสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยยังคงรักษาเอกภาพและความมั่นคงของคณะสงฆ์อย่างยั่งยืน

2.2 การกระจายอำนาจบริหารกิจการคณะสงฆ์ดำเนินงานบนพื้นฐานพระธรรมวินัยและหลักธัมมัญญุตา โดยเปิดให้พระสังฆาธิการระดับท้องถิ่นและชุมชนร่วมประเมินความพร้อมเพื่อลดการรวมศูนย์อำนาจและเพิ่มความคล่องตัวในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในพื้นที่ ขณะที่งานนโยบายสำคัญยังคงสงวนไว้ที่ส่วนกลางเพื่อความเป็นเอกภาพ ทั้งนี้ จะมีการประเมินศักยภาพบุคลากรจากกิจการสงฆ์ 6 ด้าน และความรู้กฎระเบียบเพื่อมอบหมายงานให้ตรงจุด พร้อมทั้งพัฒนาทักษะการบริหารสมัยใหม่ควบคู่ไปกับระบบรายงานและติดตามผลตามลำดับชั้น โดยมีข้อเสนอแนะให้กำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อมุ่งสร้างระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ มีธรรมาภิบาล และตรวจสอบได้ในทุกระดับ

2.3 การกระจายและถ่ายโอนอำนาจการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มุ่งเปลี่ยนผ่านจากระบบรวมศูนย์อำนาจที่ล่าช้า ไปสู่ระบบบริหารที่คล่องตัวตามหลักธัมมัญญุตาและอัตถัญญุตา โดยแบ่งบทบาทให้ส่วนกลางดูแลเชิงนโยบาย/กฎหมาย และปล่อยให้อำนาจระดับพื้นที่ (อำเภอ ตำบล วัด) ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายชุมชนและรัฐในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและขับเคลื่อนงานพระศาสนาได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ความสำเร็จต้องอาศัยการคัดเลือกและพัฒนาพระสังฆาธิการให้มีความรู้ความสามารถและคุณธรรมควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยมีข้อเสนอแนะให้เร่งปรับปรุงกฎระเบียบที่ซ้ำซ้อนและกำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ที่จับต้องได้ เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างความคล่องตัวในพื้นที่และความมั่นคงเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์ในระยะยาว

2.4 การปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มุ่งเปลี่ยนผ่านจากระบบรวมศูนย์อำนาจตามลำดับชั้นที่ล่าช้า ไปสู่ระบบกระจายอำนาจที่ยืดหยุ่นและคล่องตัวตามหลักธัมมัญญุตาและอัตถัญญุตา โดยส่วนกลางยังคงควบคุมงานเชิงนโยบายและกฎหมายเพื่อรักษาเอกภาพ ขณะที่ระดับพื้นที่ได้รับอำนาจในการตัดสินใจแก้ปัญหาและขับเคลื่อนงานศาสนาบูรณาการร่วมกับชุมชน ทั้งนี้ ความสำเร็จขับเคลื่อนผ่านการคัดเลือกและพัฒนาศักยภาพพระสังฆาธิการรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ ควบคู่ไปกับการดึงภาคเอกชนและฆราวาสเข้ามาช่วยบริหารจัดการงานเชิงเทคนิคและทรัพย์สินเพื่อลดภาระของพระสงฆ์ โดยใช้วิธีกำหนดขอบเขตหน้าที่อย่างรัดกุมและเปิดให้ชุมชนร่วมตรวจสอบตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อมุ่งสร้างระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และรักษาความมั่นคงของพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.1 การปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มุ่งเปลี่ยนผ่านจากระบบรวมศูนย์อำนาจตามลำดับชั้นที่ล่าช้า ไปสู่ระบบกระจายอำนาจเชิงบริหารที่ยืดหยุ่นและคล่องตัวตามหลักธัมมัญญุตาและอัตถัญญุตา โดยระดับจังหวัดจะยังคงสงวนอำนาจด้านนโยบาย กฎหมาย และการแต่งตั้งบุคคลเพื่อรักษาเอกภาพ ส่วนระดับพื้นที่ (อำเภอ ตำบล วัด) จะได้รับอำนาจในการตัดสินใจแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและขับเคลื่อนงานพระศาสนา **4** ด้านร่วมกับชุมชน ภาครัฐ และเอกชนอย่างรวดเร็ว โดยมีการดึงฆราวาสเข้ามาช่วยในงานเทคนิคและบริหารทรัพย์สินเพื่อลดภาระพระสงฆ์ ทั้งนี้ ความสำเร็จจะขับเคลื่อนผ่านการคัดเลือกและพัฒนาศักยภาพของพระสังฆาธิการรุ่นใหม่อย่างเป็นระบบ ควบคู่ไปกับระบบรายงานผล

ตามลำดับชั้น ซึ่งในอนาคตจำเป็นต้องมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงรุก ปรับปรุงระเบียบที่ซ้ำซ้อน และกำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดดุลยภาพระหว่างความคล่องตัวในพื้นที่และความมั่นคงเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลอย่างยั่งยืน

3.2 การกระจายอำนาจการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มุ่งเปลี่ยนผ่านจากระบบรวมศูนย์ที่ล่าช้าไปสู่ระบบบริหารที่ยืดหยุ่นและคล่องตัว โดยใช้หลักพุทธบริหารจัดการตามกรอบสัปปุริสธรรม บูรณาการร่วมกับกฎหมายสงฆ์และพระธรรมวินัย การจัดสรรอำนาจแบ่งออกเป็นสองส่วนชัดเจน คือ งานเชิงนโยบาย กฎหมาย และการแต่งตั้งจะคงไว้ที่ส่วนกลาง (ระดับจังหวัด) ตามหลักธัมมัญญุตาเพื่อรักษาเอกภาพ ส่วนงานเชิงปฏิบัติการและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในพื้นที่ จะกระจายลงสู่ระดับอำเภอ ตำบล และวัดตามหลักอัตถัญญุตาเพื่อความรวดเร็วตรงจุด โดยอาศัยหลักปุคคลัญญุตาในการคัดเลือกและพัฒนาพระสังฆาธิการที่มีความรู้และคุณธรรม พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและฆราวาสเข้ามาช่วยบริหารจัดการงานเชิงเทคนิคและทรัพย์สินเพื่อลดภาระพระสงฆ์ ควบคู่ไปกับการเปิดให้ชุมชนร่วมตรวจสอบตามหลักปริสัญญุตา เพื่อมุ่งสร้างระบบบริหารกิจการพระศาสนาที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส มีธรรมาภิบาล และรักษาความมั่นคงของคณะสงฆ์ได้อย่างยั่งยืน

3.3 การปฏิรูปโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มุ่งเปลี่ยนผ่านจากระบบรวมศูนย์อำนาจตามลำดับชั้นที่ล่าช้า ไปสู่ระบบกระจายอำนาจเชิงบริหารที่คล่องตัว ยืดหยุ่น และตอบสนองท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยบูรณาการพระธรรมวินัยและกฎหมายสงฆ์เข้ากับหลักสัปปุริสธรรมอย่างเป็นระบบ ภายใต้แนวคิดนี้ งานเชิงนโยบายและกฎหมายจะยังคงรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลางตามหลักธัมมัญญุตาเพื่อรักษาเอกภาพ ขณะที่งานประจำ งานปฏิบัติการ และการแก้ปัญหาในพื้นที่ จะกระจายอำนาจลงสู่ระดับอำเภอ ตำบล และวัดตามหลักอัตถัญญุตา โดยใช้หลักมัตตัญญุตาและปุคคลัญญุตาในการกำหนดขอบเขตภารกิจและคัดเลือกพระสังฆาธิการที่มีความรู้ ความสามารถ และความซื่อสัตย์ให้เหมาะสมกับงาน ควบคู่ไปกับการดึงภาคเอกชนและฆราวาสเข้ามาช่วยจัดการงานด้านเทคนิคเฉพาะทางเพื่อลดภาระของพระสงฆ์ ทั้งนี้ กระบวนการทำงานทั้งหมดจะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักปริสัญญุตา และขับเคลื่อนผ่านการพัฒนาบุคลากรสงฆ์รุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยมีข้อเสนอแนะให้กำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์ที่ชัดเจน เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและความมั่นคงเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลอย่างยั่งยืน

3.4 การปฏิรูปโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มุ่งเปลี่ยนผ่านจากระบบรวมศูนย์อำนาจตามลำดับชั้นที่ล่าช้า ไปสู่ระบบกระจายอำนาจเชิงบริหารที่ยืดหยุ่นและคล่องตัว โดยบูรณาการพระธรรมวินัยเข้ากับหลักสัปปุริสธรรมอย่างเป็นระบบ ภายใต้หลักการนี้ งานนโยบายและกฎหมายจะคงไว้ที่ระดับจังหวัดตามหลักธัมมัญญุตาเพื่อรักษาเอกภาพ ส่วนงานปฏิบัติการและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจะกระจายลงสู่ระดับพื้นที่ตามหลักอัตถัญญุตา โดยใช้หลักมัตตัญญุตาและปุคคลัญญุตาในการกำหนดขอบเขตงานและคัดเลือกพระสังฆาธิการที่มีศักยภาพและคุณธรรมอย่างเหมาะสม ควบคู่ไปกับหลักกาลัญญุตาที่เน้นประเมินจังหวะเวลา ความชัดเจนของนโยบาย และความพร้อมด้านระบบบริหารจัดการ เช่น ธุรการดิจิทัล เพื่อลดแรงต้านแวดล้อม อีกทั้งยังดึงภาคเอกชนและฆราวาสเข้ามาช่วยงานด้านเทคนิคเพื่อลดภาระของพระสงฆ์ โดยกระบวนการทั้งหมดเน้นการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของชุมชนตามหลักปริสัญญุตา เพื่อมุ่งสร้างดุลยภาพระหว่างความคล่องตัวในพื้นที่และความมั่นคงเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาลอย่างยั่งยืน

3.5 การปฏิรูปโครงสร้างและการกระจายอำนาจปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มุ่งเปลี่ยนผ่านจากระบบรวมศูนย์อำนาจตามลำดับชั้นที่ขาดความคล่องตัว ไปสู่ระบบการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น ยึดหลักธรรมาภิบาล และตอบสนองต่อบริบทท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบูรณาการพระธรรมวินัยและกฎหมายสงฆ์เข้ากับหลักสัปปุริสธรรมอย่างเป็นระบบ ภายใต้แนวคิดนี้ งานเชิงนโยบาย ข้อกฎหมาย และการแต่งตั้งบุคลากรจะยังคงสงวนไว้ที่ส่วนกลางตามหลักธัมมัญญุตาเพื่อรักษาเอกภาพและมาตรฐาน ขณะที่งานปฏิบัติการและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจะกระจายอำนาจลงสู่ระดับพื้นที่ (อำเภอ ตำบล วัด) ตามหลักอัตถัญญุตา โดยใช้หลักมัตตัญญุตาและปุคคลัญญุตาในการกำหนดขอบเขตงานและคัดเลือกพระสังฆาธิการที่มีศักยภาพและคุณธรรมอย่างเหมาะสม ควบคู่ไปกับหลักกาลัญญุตาในการพิจารณาจังหวะเวลาและความพร้อมด้านระบบธุรการดิจิทัลเพื่อลดแรงต้านในพื้นที่ อีกทั้งยังดึงภาคเอกชนและฆราวาสเข้ามาช่วยจัดการงานด้านเทคนิคและทรัพย์สินเพื่อลดภาระของพระสงฆ์ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบของชุมชนตามหลักปริสัญญุตา ทั้งนี้ความสำเร็จในระยะยาวจำเป็นต้องขับเคลื่อนผ่านการพัฒนาผู้นำสงฆ์รุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงกฎระเบียบที่ซ้ำซ้อน และกำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์ที่ชัดเจน เพื่อสร้างดุลยภาพที่สมบูรณ์ระหว่างความคล่องตัวในการปฏิบัติงานและความมั่นคงเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์อย่างยั่งยืน

3.6 การปฏิรูปโครงสร้างและการกระจายอำนาจปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มุ่งเปลี่ยนผ่านจากระบบรวมศูนย์ตามลำดับชั้นที่ขาดความคล่องตัว ไปสู่ระบบบริหารที่ยืดหยุ่น มีธรรมาภิบาล และตอบสนองท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยบูรณาการระเบียบกฎหมายสงฆ์เข้ากับหลักสัปปุริสธรรมอย่างเป็นระบบ ภายใต้แนวคิดนี้ งานเชิงนโยบายและกฎหมายจะคงไว้ที่ระดับจังหวัดตามหลักธัมมัญญุตาเพื่อรักษาเอกภาพ ขณะที่งานปฏิบัติการเฉพาะหน้าจะกระจายลงสู่ระดับพื้นที่ตามหลักอัตถัญญุตา โดยอาศัยหลักมัตตัญญุตาและปุคคลัญญุตาในการจำแนกภารกิจและคัดเลือกผู้นำสงฆ์รุ่นใหม่ที่มีศักยภาพและคุณธรรม ควบคู่ไปกับหลักกาลัญญุตาในการประเมินความพร้อมเชิงเวลาและระบบธุรการดิจิทัล และหลักปริสัญญุตาในการรับฟังความคิดเห็นเพื่อขับเคลื่อนงานตามจารีตและความศรัทธาของชุมชนเมืองประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ ยังดึงภาคเอกชนและฆราวาสเข้ามาช่วยจัดการงานเทคนิคเฉพาะทางและทรัพย์สินเพื่อลดภาระพระสงฆ์ โดยมีระบบกำกับดูแลและประเมินผลตามหลักธรรมอย่างรัดกุมรอบคอบ ซึ่งความสำเร็จที่ยั่งยืนในอนาคตจำเป็นต้องมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงรุก ลดความซ้ำซ้อนของระเบียบ และกำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์ที่ชัดเจน เพื่อสร้างดุลยภาพที่สมบูรณ์ระหว่างความคล่องตัวในพื้นที่และความมั่นคงเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์

3.7 การปฏิรูปโครงสร้างและการกระจายอำนาจบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเป้าหมายสำคัญในการเปลี่ยนผ่านจากระบบรวมศูนย์อำนาจตามลำดับชั้นที่ล่าช้า ไปสู่ระบบการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และมีธรรมาภิบาล โดยบูรณาการพระธรรมวินัยเข้ากับหลักสัปปุริสธรรมทั้ง 7 ประการอย่างเป็นระบบ ภายใต้แนวคิดนี้ งานนโยบายจะคงไว้ที่ส่วนกลางหรือระดับจังหวัดตามหลักธัมมัญญุตา ขณะที่งานปฏิบัติการจะกระจายลงสู่ระดับพื้นที่ตามหลักอัตถัญญุตา โดยอาศัยหลักมัตตัญญุตาและปุคคลัญญุตาในการคัดเลือกผู้นำสงฆ์และกำหนดขอบเขตงานให้สมดุลเพื่อลดความซ้ำซ้อนและสร้างความยุติธรรม ควบคู่กับการใช้หลักกาลัญญุตา ปริสัญญุตา และปุคคลปโรปรัญญุตา ในการประเมินความพร้อมเชิงเวลา ระบบธุรการดิจิทัล และอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อลดแรงต้านในพื้นที่ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ฆราวาสและภาคเอกชนเข้ามาช่วยจัดการงานเทคนิคเฉพาะทางเพื่อลดภาระพระสงฆ์ภายใต้ระบบควบคุมที่โปร่งใส ทั้งนี้ ความสำเร็จที่ยั่งยืนจำเป็นต้องขับเคลื่อนผ่านการจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติกลาง การวางระบบติดตามและกำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์เชิงประจักษ์ ตลอดจนการพัฒนาทักษะการบริหารยุคใหม่ให้แก่พระสังฆาธิการอย่าง

ต่อเนื่อง เพื่อสร้างดุลยภาพที่สมบูรณ์ระหว่างความคล่องตัวในการตอบสนองสังคมและการดำรงความเป็นเอกภาพมั่นคงของคณะสงฆ์สืบไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า การกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดำเนินงานภายใต้หลักพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ และหลักสัปปุริสธรรม โดยเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการและชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร เพื่อเพิ่มความคล่องตัว โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ทั้งยังมุ่งพัฒนาศักยภาพบุคลากร การมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถ และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านมีประสิทธิภาพและเกิดความเป็นเอกภาพมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ลภัส นัสบุสย์ (2566) พระครูวชิรคุณพิพัฒน์ (2565) สมจิตร บุญปก (2565) และ พระครูโพธิกิตติคุณ (2561) ที่พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรมและหลักธรรมาภิบาลร่วมกับการบริหารสมัยใหม่ ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำ และความมั่นคงในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ยังคงมีลักษณะรวมศูนย์และเป็นลำดับชั้น แต่มีแนวโน้มเปิดโอกาสให้ระดับพื้นที่มีบทบาทในการบริหารมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการกำกับดูแลวัด การศึกษา และสาธารณูปการ เพื่อเพิ่มความคล่องตัวและให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ทั้งนี้ การมอบอำนาจยึดหลักความเหมาะสมของภารกิจ บุคคล และพื้นที่ ควบคู่กับการกำกับติดตามตามหลักพระธรรมวินัยและกฎหมายคณะสงฆ์ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของฆราวาสและภาคเอกชนในงานด้านเทคนิคและการบริหารทรัพย์สิน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน แต่จำเป็นต้องมีระบบตรวจสอบที่โปร่งใสและยึดหลักสัปปุริสธรรมในการกำกับดูแล เพื่อป้องกันปัญหาการใช้อำนาจไม่เหมาะสม ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชัยสิทธิ์ ชยสิทฺโธ (2563) พระครูปลัดอภิชาต สุวณฺณโต (2559) และพระมหาสมยศ กลฺยาณกิตฺติ (2563) ที่พบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีควรเน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส การกระจายอำนาจ และการพัฒนา

ศักยภาพผู้ปกครองคณะสงฆ์ เพื่อให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันอย่างยั่งยืน

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบริหารและถ่ายโอนอำนาจควรดำเนินภายใต้พระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ และหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้เกิดความเหมาะสม โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยหลักธัมมัญญุตาและอัตถัญญุตา ช่วยกำหนดขอบเขตอำนาจระหว่างส่วนกลางกับระดับพื้นที่ให้สมดุล ส่วนหลักอัตตัญญุตาและปุคคลัญญุตา ช่วยให้การมอบหมายอำนาจเป็นไปตามความรู้ความสามารถของบุคลากร ขณะที่หลักมัตตัญญุตา กาลัญญุตา และปริสัญญุตา ช่วยกำหนดภารกิจ เวลา และบริบทชุมชนให้เหมาะสม ส่งผลให้การบริหารงานคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพ คล่องตัว และตรวจสอบได้ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์ ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา (2563) ที่พบว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ควรพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ งานวิจัยของ พระมหาสมยศ กลฺยาณกิตฺติ (2563) ที่ชี้ว่าหลักความมีส่วนร่วมและความโปร่งใสมีผลต่อประสิทธิภาพการบริหาร งานวิจัยของ พระครูปลัด อภิชาต สุวณฺณโต (2559) ที่เสนอให้บูรณาการหลักพระธรรมวินัยกับการบริหารสมัยใหม่ งานวิจัยของ พระมหาชัยสิทธิ์ ชยสิทฺโธ (เปรียบยอดยิ่ง) (2563) ที่เน้นการกำหนดกฎระเบียบและหน้าที่อย่างชัดเจน รวมถึงงานวิจัยของ วุฒิพงษ์ พิมพ์ธาตุ (2566) ชุติพงศ์ คงกาจธัญกรณ์ (สิริวิชโย) (2564) และ พระราชวชิรธรรมคณี (บังคม รกฺขิตธมฺโม/สุธรรม) (2567) ที่เสนอให้พัฒนาระบบบริหารคณะสงฆ์แบบมีส่วนร่วม โปร่งใส และใช้เทคโนโลยีควบคู่กับหลักธรรมาภิบาลเพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในอนาคต

องค์ความรู้ใหม่

1. ลดการรวมศูนย์ (Decentralization): มอบอำนาจให้ผู้บริหารระดับพื้นที่ตัดสินใจตามบริบทชุมชน โดยมีกฎระเบียบที่ชัดเจนเพื่อลดความซับซ้อน

2. พัฒนาศักยภาพ (Capacity Building): ประเมินและส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้และคุณธรรมรองรับภารกิจใหม่

3. ระบบติดตาม (Monitoring System): สร้างระบบกำกับติดตามที่เป็นรูปธรรมเพื่อแก้ปัญหาอุปสรรคด้านงบประมาณและความโปร่งใส

โมเดล A-DECENT นี้จะช่วยให้คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยืดหยุ่นสูง (Agility) และสอดคล้องกับสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย (สังเคราะห์โดยผู้วิจัย, 2025)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นกระบวนการบริหารที่มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการดำเนินงาน โดยยึดหลักพระธรรมวินัย กฎหมายคณะสงฆ์ และหลักสัปปุริสธรรมเป็นกรอบสำคัญในการบริหาร ทั้งนี้ มีการเปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการและชุมชนในระดับพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณสงเคราะห์ สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของแต่ละพื้นที่มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากร การกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสม และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพขององค์กรคณะสงฆ์ นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ ช่วยให้การกระจายอำนาจเป็นไปอย่างมีเหตุผล โปร่งใส และเหมาะสมกับบุคคล เวลา และบริบทของชุมชน โดยเฉพาะการคัดเลือกบุคลากร การมอบหมายภารกิจ และการถ่ายโอนอำนาจให้แก่ระดับพื้นที่และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ อย่างเหมาะสม อันส่งผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ภายใต้การธำรงไว้ซึ่งหลักพระธรรมวินัยและความมั่นคงของการปกครองคณะสงฆ์โดยรวม **ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1. นโยบายการแบ่งภารกิจตามหลักธัมมัญญุตา มุ่งจำแนกภารกิจคณะสงฆ์ตามลักษณะงาน โดยงานเชิงนโยบายและงานที่ต้องการความเป็นเอกภาพให้คงไว้ที่ส่วนกลางหรือระดับจังหวัด ส่วนงานปฏิบัติและงานที่เกี่ยวข้องกับบริบทพื้นที่ให้กระจายอำนาจสู่ระดับอำเภอ ตำบล และวัด เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารจัดการ 2. นโยบายการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ตามหลักอัตถัญญุตา เน้นการกระจายอำนาจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน และสร้างประโยชน์สูงสุดต่อพระศาสนาและชุมชน ควบคู่กับการรักษาความสมดุลระหว่างความยืดหยุ่นในการบริหารกับความเป็นเอกภาพของคณะสงฆ์ 3. นโยบายการพัฒนาศักยภาพบุคลากรตามหลักอัตตัญญุตาและปุคคลัญญุตา มุ่งประเมินความพร้อมของผู้รับมอบอำนาจทั้งด้านความรู้ ความสามารถและวุฒิภาวะ พร้อมส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดการพึ่งพาส่วนกลาง 4. นโยบายการบริหารจัดการความเสี่ยงและธรรมาภิบาล มุ่งสร้างระบบกำกับดูแลที่โปร่งใส โดยเฉพาะงานด้านทรัพย์สินและเงินบริจาค พร้อมส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศในการวิเคราะห์ข้อมูลและสนับสนุนการตัดสินใจให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ 5. นโยบายการสร้างเครือข่ายความร่วมมือตามหลัก

ปริสัญญตา มุ่งเปิดโอกาสให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในภารกิจที่ต้องใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานคณะสงฆ์ ภายใต้กรอบพระธรรมวินัยและหลักคุณธรรมอย่างเหมาะสม **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับจังหวัดที่มีบริบทสังคมใกล้เคียงกัน (เช่น สุพรรณบุรี หรือ นครปฐม) เพื่อหาโมเดลการบริหารที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละพื้นที่ 2. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์ในเขตพื้นที่พิเศษ เช่น พื้นที่อุตสาหกรรม หรือพื้นที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งจะมีปัจจัยภายนอก (สิ่งแวดล้อม) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจแตกต่างกัน 3. ควรมีการวิจัยเรื่อง "ความคาดหวังและการมีส่วนร่วมของอุบาสกอุบาสิกาในการบริหารงานคณะสงฆ์ตามหลักสัปปุริสธรรม" เพื่อให้การกระจายอำนาจเข้าถึงความต้องการของชุมชนจริงๆ (โดยเฉพาะหลัก ปริสัญญตา และ ปุคคลัญญตา) 4. ควรศึกษาทัศนคติและทักษะการบริหารงานของพระสังฆาธิการรุ่นใหม่ (New Generation) ต่อการใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการองค์กรท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี 5. ควรวิจัยเพื่อสร้าง "ตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการกระจายอำนาจตามหลักสัปปุริสธรรม" สำหรับหน่วยงานคณะสงฆ์ เพื่อให้สามารถวัดผลได้ในเชิงรูปธรรมว่าการกระจายอำนาจนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ (อัตถัญญุตา) และเหมาะสมกับกาลสมัย (กาลัญญุตา) 6. ควรศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในระบบการกระจายอำนาจของคณะสงฆ์ โดยใช้หลักสัปปุริสธรรมเป็นกรอบจริยธรรมในการสื่อสารและการตัดสินใจผ่านระบบออนไลน์ 7. ควรวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมเพื่อ "ลดความขัดแย้งในการถ่ายโอนอำนาจ" ระหว่างการปกครองระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล เพื่อให้การกระจายอำนาจเป็นไปอย่างราบรื่นและมีความเป็นธรรม (มัตตัญญุตา) 8. ควรมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบธรรมาภิบาล (Good Governance) ในองค์กรสงฆ์ผ่านการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับจากพุทธบริษัทสี่อย่างยั่งยืนสืบไป

เอกสารอ้างอิง

ชนะพงษ์ กล้ากสิกิจ. (2562). การประยุกต์หลักสัปปุริสธรรม 7 กับการบริหารงานสมัยใหม่. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(1), 99-110.

ชุติพงศ์ คงกาจธัญกรณ์ (สิริวิชโย). (2564). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทวีศักดิ์ สุขกมล. (2560). การใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานเชิงบูรณาการของผู้บริหารเทศบาลตำบลป่าไหน่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 9(1), 69-81.

ปิยนันท์ จินา. (2567). สงฆ์ไทยใกล้โลก: รัฐกับการจัดการสุขภาวะประชากรพระสงฆ์. ใน วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระอานนท์ อาภานนุโท. (2565). บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยในปัจจุบัน. วารสารชัยมงคลปริทรรศน์, 2(1), 40-48.

พระณรงค์ สังขวิจิตร. (2558). การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน: ปัญหาและแนวทางแก้ไข. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระมหาชัยสิทธิ์ ชยสิทฺโธ (เปรียบยอดยิ่ง). (2563). การบริหารจัดการที่ดีในการปกครองคณะสงฆ์อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน สารนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภาภิญโญ ภิญโญฤทธิ์ และคณะ. (2565). โมเดลการบริหารกิจการในมิติการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 9. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 22(1), 93-104.

พระมหาวรชัย กลึงโพธิ์. (2539). การปกครองคณะสงฆ์ไทยตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2484. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาสมยศ กลฺยาณกิตฺติ (มานะคงคา). (2563). อิทธิพลของธรรมาภิบาลต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 4). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 50 ก หน้า 1-4 (17 กรกฎาคม 2561).

พระราชวชิรธรรมคณี (บังคม รกฺขิตธมฺโม/สุธรรม). (2567). รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการ พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์จังหวัดตราด. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมุห์ ปิยะพงษ์ วงศ์ตาผา. (2563). ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในจังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พระครูปลัดอภิชาต สุวณฺณโชโต. (2559). รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

พระครูโพธิกิตติคุณ (กิตติพงษ์ สุปญฺโญ). (2561). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักธรรมาภิบาล เชิงพุทธของคณะสงฆ์ภาค 3. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสุธีจริยวัฒน์. (2562). บทบาทพระสงฆ์ในศวรรษที่ 21. วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มน้ำโขง, 2(1), 1-9.

พระครูวชิรคุณพิพัฒน์ (เอนก คุณวุฑฺโฒ). (2565). การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในจังหวัดกำแพงเพชร. วารสารวิจยวิชาการ, 5(6), 1–14.

พิมพ์ลภัส นัสบุสย์. (2566). การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 7(1), 586-595.

วิโรจน์ อรุณเจิดจำนงค์. (2556). ความล้าหลังของพ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. เรียกใช้เมื่อ 2 ธันวาคม 2568 จาก https://www.ilaw.or.th/articles/16445/

วุฒิพงษ์ พิมพ์ธาตุ. (2566). การบริหารจัดการวัดตามหลักธรรมาภิบาลในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมจิตร บุญปก. (2565). การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล เพื่อการปกครองคณะสงฆ์จังหวัพระนครศรีอยุธยา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เอกพจน์ คงกระเรียน. (2561). บทบาทพระสงฆ์ไทยกับการพัฒนาสาธารณะประโยชน์เพื่อสังคม กรณี พระธรรมมงคลญาณ (หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินธโร). ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.